

BUGUNGI ZAMONAVIY YOSHLARNING IJTIMOIIY-MANAVIY QIYOFASIDAGI

O'ZGARISHLAR

Jobborov Zokirjon Abdug'appon o'g'li

Namangan davlat universiteti Ishtimoiy fanlar

fakulteti tarix yo'nalishi 2 bosqich talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada Bugungi zamonaviy yoshlarning ijtimoiy-manaviy qiyofasidagi o'zgarishlar haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: Yoshlar, odob-axloq, jamiyat, zamonaviy axborot tizimlari, urf-odatlar, mafkura, din.

O'zbekiston bugungi kunda kuchli iqtisodiy salohiyatga ega, ma'naviy va axloqiy asoslarni yaratgan mustaqil demokratik davlat. Mamlakatimiz yosh avlod tarbiyasini tarbiyalashga alohida e'tibor qaratmoqda. O'g'il-qizlarning zamonaviy bilim olishi, yuksak manaviyatli bo'lib ulg'ayishi uchun zarur sharoit yaratish borasidagi ishlar izchil davom ettirilmoqda. Yurtboshimiz Shavkat Mirziyoyev 2020 yil 15 iyun kuni Toshkentda bo'lib o'tgan «Ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, muqaddas dinimizning sofligini asrash -davr talabi» mavzuidagi anjumanda so'zlagan nutqida yosh avlod tarbiyasi haqida alohida to'xtalib o'tdi. «Bizni hamisha o'yantirib keladigan yana bir muhim masala - bu yoshlarimizning odob-axloqi, yurish-turishi, bir so'z bilan aytganda, dunyoqarashi bilan bog'liq. Bugun zamon shiddat bilan o'zgaryapti. Bu o'zgarishlarni hammadan ham ko'proq his etadigan kim - yoshlar. Mayli, yoshlar o'z davrining talablari bilan uyg'un bo'lsin. Lekin ayni paytda o'zligini ham unutmasin. Biz kimmiz, qanday ulug' zotlarning avlodimiz, degan da'vat ularning qalbida doimo aks-sado berib, o'zligiga sodiq qolishga undab tursin. Bunga nimaning hisobidan erishamiz?[1] Tarbiya, tarbiya va faqat tarbiya hisobidan», deya ta'kidladi Prezidentimiz. «Ma'lumki, yosh avlod tarbiyasi hamma zamonlarda ham muhim va dolzarb ahamiyatga ega bo'lib kelgan. Ammo biz yashayotgan XXI asrda bu masala haqiqatan ham hayot-mamot masalasiga aylanib bormoqda», - dedi prezident. «Tarbiya qancha mukammal bo'lsa, xalq shuncha baxtli yashaydi», deydi donishmandlar. Tarbiya mukammal bo'lishi uchun esa bu masalada bo'shliq paydo bo'lishiga mutlaqo yo'l qo'yib bo'lmaydi», - dedi prezident va e'tiqod, oilaviy qadriyatlarga putur etkazayotgan xavflarni sanab o'tdi. «Diniy ekstremizm, terrorizm, giyohvandlik, odam savdosi, noqonuniy migratsiya, «ommaviy madaniyat» kabi xavf-xatarlar kuchayib, odamzod asrlar davomida amal qilib kelgan e'tiqodlar, oilaviy qadriyatlarga putur etkazmoqda», - dedi u. Jamiyat hayotidagi asosiy masala - ularning ma'naviy madaniyatini rivojlantirish va ma'naviy qadriyatlarini o'zgartirishdir. Madaniyatni ijtimoiy-gumanitar bilimlarda inson hayotiy hodisasi sifatida o'rganish eng muhim jihatlaridan biri madaniy reproduksiyadir, bu cheklangan miqdordagi qadriyatlar, shu jumladan qadriyatlar o'tmishidan

kelajakka o'tish, rivojlanish jarayoni muhim o'zgarishdir. Bizning nuqtai nazardan birinchi navbatda, madaniyatni qadriyatlar va axloq me'yorlarni takomillashtirish jarayoni sifatida o'rganilishi kerak. XX asr insoniyat jamiyatining rivojlanishida muayyan bir chiziq chizib chiqdi va bu asrning insoniyatining taqdiri qanchalik bog'liqligini anglatadigan yangi madaniy paradigma paydo bo'ldi. Uning mazmuni madaniyatning sayyoraviy rolini odamlar jamiyatini rivojlantirishga, asosiy omili sifatida tarixiy zaruratga bog'liq. Shuning uchun madaniy shaxs modelini o'rganish muammosi dolzarblashtirilgan. Hayot madaniyati ijtimoiy institutlar tomonidan keyingi avlodlarga etkazilib, insoniyatning tarixiy rivojlanishidagi davriy jarayonlar, bir tomondan, madaniy qadriyatlarni va urf-odatlarini saqlab qolish moyilligini, bir tomondan, o'zgaruvchan mavzu-ob'ektga mos ravishda yoshlarning manaviy an'anasini yangilashga intilishi ko'rsatadi. Zamonaviy madaniyatga bo'ysunish jarayonlari asosan axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi bilan bog'liq.[2]

Zamonaviy axborot tizimlari, inson hayotining mohiyatiga kirib boradi, yangi hayot maydonlarini egallaydi, iste'molchini tizimlashtiradi va taqdim etilgan ma'lumotni insonga talqin qiladi, bu erda taqdim etilgan virtual hayotning tarkibi va tabiatiga moslashishni talab qiladi, uning kundalik tajribasini butunlay beqarorlashtiradi. Zamonaviy axborot sivilizatsiyasining rivojlanishida cheklovlar ko'pincha madaniy muxolifatning turli shakllari va hatto turli madaniyat sub 'ektlari o'rtasidagi qarama-qarshiliklarga ega bo'lib, ular ko'pincha mafkuraviy, diniy, milliy yoki boshqa xilma-xil munosabatlarni ta'kidlaydilar. O'z navbatida, murakkab tizim bo'lgan madaniyat muayyan bir tuzilishga ega. Madaniy o'zgarishlarning muammolari kosmosda ma'naviyat, jismoniy yoki ruhiylik, madaniyatning ruhiyati, madaniyati va ruhining nisbati bilan bog'liq. Ushbu munosabatlar nuqtai-nazaridan, ommada mutlaqo muayyan madaniyatning ustuvorligi bilan boshlangan obyektiv bilimlar natijasida yuzaga kelgan hukmron mafkuraga bog'liq bo'lgan inson ongining paydo bo'lishi yuzaga keladi. Madaniyat nuqtai-nazaridan inson ongining aqliy transformatsiyasiga yordam beradigan va ijtimoiy-madaniy sohada yoshlarni moslashtirish jarayoniga hissa qo'shadigan omillardan biri - bu biopsixosozial o'zaro hamkorlikda ishlashdir. Ayni paytda mamlakatning iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy-madaniy hayotida o'zgarishlar yuz bermoqda. Evropa va boshqa rivojlangan davlatlardan axborot orqali ommaviy madaniyatning kirib kelishi, insonning axloqiy barqarorligi, milliy qadriyatlarni saqlab qolish qobiliyati kamaytirishida muxim rol o'ynamoqda. Shuning uchun yoshlarning madaniy, ma'naviy va jismoniy salomatligini shakllantirish muammolari alohida o'rin tutadi; mustaqil fikrlaydigan, faol ishlaydigan, intellektual salohiyatga ega bo'lgan va axloqiy tamoyillarga ega bo'lgan «yangi» turdagi fuqarolarni tarbiyalashga katta etibor qaratish lozim. Yoshlar - bu maxsus ijtimoiy jamoa va qiymat tizimining tarkibiy tuzilishi va shakllanishi jarayonida mavjud bo'lgan juda katta innovatsion kuchdir. Bu yerda yoshlarni sotsialashtirishning asosiy vositalaridan biri insoniyatning to'plangan bilimlari, qadriyatlari, me'yorlar va shaxslarning ma'naviy dunyosini ifodalovchi modellar (shaxslar, ijtimoiy guruhlar, jamoalar va butun jamiyat)ni o'z ichiga

olgan madaniyatdir. Yoshlar jamiyatning umumiy madaniy va kasbiy talablarini oshirish, o'z-o'zini tarbiyalash va o'zini rivojlantirishni talab qiladi. Yoshlarning ijtimoiy-madaniy mavqeining o'ziga xos xususiyatlari, bo'sh vaqtda namoyon bo'ladi, bu boshqa yosh guruhlarning bo'sh vaqtlariga nisbatan faol va rekreatsion shakllarning xilma-xilligi va ustunligi bilan ajralib turadi. O'z-o'zidan ma'lumki, dam olish - bu shaxsning jismoniy va aqliy kuchini tiklash funksiyasini amalga oshiradigan shaxsiy tadbirlar to'plami. Bunda jismoniy faol, passiv dam olish, muloqot, o'yin-kulgi, bo'sh dam olish, yurish, madaniyatga qarshi tadbirlar (spirtli ichimliklarni iste'mol qilish, qimor o'yinlari va hokazo), maqsadsiz, istak va ehtiyojsiz tasodifiy faoliyatlar yoshlarning jamiyatdagi manaviy dunyosining buzulishiga olib keladi. Shuning uchun jamiyatni ma'naviy va jismoniy taraqqiyotiga ta'siri sifatida uning tartibga solish muammosi asosiy vazifa hisoblanadi. Shu bilan birga, dam olish nisbatan mustaqil (shaxsiy) sohadir va yoshlarning hayotga bo'lgan ehtiyojini qondirish, ularning dunyoqarashlariga bog'liq. O'yin-kulgi sohasida, yoshlar boshqa joydan ko'proq erkin inson sifatida harakat qilishadi. Darslarni tanlash va bo'sh vaqt yo'qligi buning sababi bo'lishi mumkinligi takidlanadi. Bir yosh yigit mustaqil qaror qabul qilganda, uning ahamiyati ko'tariladi. Dam olishning ko'p sohasi professional va oilaviy uy vazifalaridan ozod bo'lish bilan tavsiflanadi, bundan tashqari, uning doirasida yoshlarning shaxsiga nisbatan institutsional bosim kuchayadi. Bugungi kunda yoshlarning dam olish sohasida sezilarli o'zgarishlar ro'y berdi, masalan; dam olishning yangi shakllari paydo bo'lib, ularning tabiati va shakli o'zgarib bormoqda. Zamonaviy yoshlarning bo'sh vaqti tobora an'anaviy xususiyatlar ega bo'lganligi ularning oshib borishi kuzatilmoqda. O'yin-kulgi turlarini tanlash, xususan, shaxsiy rivojlanish darajasini, uning yo'nalishini, hayot pozitsiyasining shakllanish darajasini aks ettiradi. Shuningdek, yoshlarning katta qismi ommaviy madaniyatni iste'mol qilish jarayonida, individualizm, zo'ravonlik, ikkiyuzlamachilik, jinsiy aloqa va o'yin-kulgilarni qo'llab-quvvatlashda faol ishtirok etib, jahon madaniyatining ijobiy yutuqlarini egallash uchun ishonchli qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirilmasligini e'tirof etishimiz kerak.[3]

Xulosa: Shunday qilib, bugungi ijtimoiy-madaniy vaziyatda yoshlarning bo'sh vaqtini samarali foydalanishga - umuman olganda, ijtimoiy va atrof muhitni rivojlantirishga, butun hayotimizni ma'naviy yangilashga qiziqtirish asosiy vazifaga aylanmog'i kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sedova N.N. Leisure Activity of Youth // Sociological Research. 2009. No. 12. - S. 56-59.[1]
2. Азарова. Р.Н. Педагогическая модель организации досуга обучающейся молодежи / Р.Н. Азарова // Педагогика. - 2005. - № 1. - С. 27-32.[2]
3. Седова Н.Н. Досуговая активность молодёжи // Социологические исследования. 2009. № 12. - С. 56-59.[3].